

KIS-664 – Br. *derc'hel kont, ober stad*

[Notenn e ser ar c'henlabour evit prientiñ *Geriadur ar Mediaoù*]

(AAB da GE – 26 01 00)

Derc'hel stad eus zo ur c'herienn hiron, ma ne fazian. Tro 'm eus bet da zegas ar gudennig dirak Gab ivez, a glev moarvat c'hwezh ar galleg betek re gant *derc'hel kont eus*, evel ma rae ivez VALLEE ?, rak n'eus nemetañ o venegiñ (VALL., p. 139) an droienn iskis *derc'hel stad eus* : n' emañ nag e GIBR., nag e NDBF., nag e DFBH., nag e GEHE. Hemañ a lak sklaer (pp. 667 ha 1059) ar c'hemm etre *derc'hel kont eus, lakaat e (penn) kont* en un doare neptu, jedoniell hag *ober stad eus* un den, un dra, un darvoud, met atav gant arliv kantaezel. Er gendestenn-mañ¹ e skrivfen a dra sur *derc'hel kont dik eus*, pa 'z eus kel a vuzulioù dres !

(GE da AAB – 31 01 00)

Sevel a rez kudenn gant an troiennoù Br. *ober stad eus, derc'hel kont eus, derc'hel stad eus* ha prizius eo ar breud a zigorez evit lemmaniñ skilfoù ar yezh. Amprestoù diouzh ar galleg eo ar bommoù-se holl. Evel a lavarez, n'eus ket eno abeg a-walc'h d'o disteurel. Pezh a vern eo gouzout betek pe boent e spiront da ezhommoù al lavar hag o savlec'hiañ e-touez bommoù all a un sterva ganto.

E testennoù an 18t–19t kantved e kaver an troiennoù-mañ :

a) GReg. (1732, ademb. 1834) : “*Tenir compte de, derc'hel cont eus a*”. “*Compte, état, estime, stad, istim, cont*”. “*Faire compte de quelqu'un, ober stad ou istim eus a ur re ; istimout ur re ; derc'hel cont eus a ur re-bennac*”. “*Il ne fait aucun compte de lui, ne zalc'h count e-bed anezâ, ne ra stad e-bed anezân*” (p. 187). “*Etat, estime, stad, istim*”. “*Faire état de quelqu'un, ober stad vès a ur re*”. “*Il n'a fait aucun état de lui, n'en deus great stad e-bed anezâ, n'en deus graet van evit e vellet*” (p. 363).

¹ Ar frazenn a zave AAB dezhi a zeraoue evel henn : “Evit dibab ul livrizhenn liv avat e ranker *derc'hel stad dik eus* mentel al livioù el luc'h ma filmer [...]” (KIS-660, La-13, p. 217).

b) GON.FB. (1847) : “**COMPTE**. Etat, estime. *Stâd*, f. Je n'en fais aucun compte, *né zalc'hann stâd é-béd anézhan*” (p. 146). “**ÉTAT**. Cas, estime. *Stâd*, f. *Priz*, *Fors* m. Je fais peu d'état de cet homme-là, *nébeûd a stâd, a briz a zalc'hann eûz ann dén-zé*” (p. 307).

c) GON.II (1850) : “***KOUN̄T**, s. m. Compte, calcul” (p. 213). “**STAD**, s. f. Etat. Situation. Condition. Empire. De plus, cas, estime. [...] *Né zalc'hann stâd ébéd anézhan#*, je n'en fais aucun cas, aucune estime” (p. 542).

d) TDE.BF. (1876) : “**KOUN̄T**, s. m. Compte, règlement d'argent” (p. 368). “**STAD**, **STAT**, s. f. Etat, condition, estime, égards, contentement. [...] *Derc'hel stad euz a*, faire cas de. *Ne zalc'h stad e-bed euz ar c'homzou-se*, il ne fait aucun cas de ses paroles” (p. 586).

e) TDE.FB. (1886) : “**COMPTE** [...] Tenir compte de ; *derc'hel stad euz a* ; *ober van euz a*. Il ne tint aucun — de ses paroles, *ne zalc'haz stad e-bed euz he gomzou* ; *ne reas van e-bed oc'h he glevet*. Je vous tiendrai — de ce service, *m'hen talvezo d'e-hoc'h*” (p. 188).

Kevenebiñ a rez “un doare neptu, jedoniell” a ve hini an troiennoù diwar *kont* hag “un arliv kantaezel” a ve atav gant an troiennoù diwar *stad*. Gwir eo, geriadurourion an 18^t hag an 19^t kantved a sell *stad* evel un damheñvelster da *istim*, hogen pe ne roont skouer ebet eus troiennoù diwar *kont* pe, mar roont skouerioù evel ma ra GReg., e lakaont *kont* da zamheñvelster da *istim* ivez. Netra souezhus pa ouzer ez eo gant an devezout gouiziel, en devoud en 20^t kantved, en deus an troc'h doareadel-kementadel kemeret e holl bouez ; graet en deus da stervaoù gallek 'zo skarat : *valeur* da skouer a arverer hiziv ken en ur c'hemeradur buhezel, ken en ur c'hemeradur jedoniell (endra ra ar brezhoneg arnevez gant *talvoud* ha *gwerzh*). Ne gav ket din enta e veze lakaet kemm fraezh etre *kont* ha *stad* en 18^t hag en 19^t kantved — seul gent ma c'hoarie endeo an damant glanyezhour a stader gant GONIDEG (ur * a lakae dirak an termenoù evel *koun#t*, anezho amprestoù diouzh ar galleg ha dre se damgondaonet). E troiennoù idiomatek yezh lennegel an 20^t kantved e c'haller spurmantiñ arlivioù evel ma rez etre *derc'hel kont eus* hag *ober stad eus*, met gwelout un doare jedoniell gant hennezh hag un arliv kantaezel gant hemañ ne oufe bezañ nemet un diviz yezhour, rak ne gaver ket un hevelep keveneped en arverioù lennegel, sl. GEHE. : “*Delc'her kont eus udb.* : lakaat an dra-se e-touez an traoù a ziazezer e soñj warno [...] *Lakaat udb. e penn-kont* : delc'her kont anezhañ” (p. 667). “2. OBER STAD EUS UDB. : kemer preder gantañ, e lakaat e penn kont” (p. 1059). Un niver troiennoù all ne gemplegont ket d'an diforc'h a verkez : “*Penaos emañ ar gont ganit ?*” (alies krennet : “*Penaos emañ kont ?*”), “*Stad ur gont*”. E berr, ster *stad* zo eeun a-walc'h : “ar penaoz emañ ub. pe udb. d'un ampoent lavaret” ; kalz luzietoc'h eo

steriegezh *kont* : ereet start e chom e dierouez ar yezherion ouzh Gl. *compte* evel m'en kaver en troiennoù idiomatek : *tenir compte de, faire compte de* (a gleved c'hoazh e grez GREGOR), hag ereet emañ a du 'rall gant Br. *stad* dre berzh ar strivoù a rae ar c'hlanyezherion da erlec'hiañ *stad* ouzh *kont* en troiennoù idiomatek (hep merzhout ne oa ket *kont* hepken a oa bet amprestet, met an troiennoù idiomatek o unan). Evidon me a ve a-du a-walc'h evit ober stad eus an arliv a verkez etre *derc'hel kont* hag *ober stad*, hogen hep lakaat un troc'h meizadel krenn etrezo ha dreist-holl hep dilezel evit kelo an troiennoù idiomatek all ma ne adkaver ket an arliv-se. A hent all, *derc'hel stad*, bezant e geriadurioù an 18t hag an 19t kantved koulz hag e VALL., a gaver ivez e GEHE. (e-barzh bommoù nac'hek) : “*Na ober stad, na zalc'her stad eus udb., ub. : na ober van anezhañ, na zamantiñ dezhañ*”.

E gwir, er yezh kempredel e vez arveret troiennoù nevez a venn bezañ resisoc'h eget an troiennoù idiomatek lennegel, sl. GBLF. : “[*deux attitudes*] : *l'une tient compte de la réalité, l'autre dénie la réalité*, [daou emzalc'h] : unan o kantvout an draelezh, egile oc'h ezkantvout an draelezh” (§ 218). GSTL. : “Indiquer quelles interruptions doivent être prises en compte et lesquelles peuvent être ignorées *merkañ pe spanoù a rank bezañ engwerc'het ha pere a c'hell chom ezwerc'h*” [...] “Prendre en compte et traiter les images *engwerc'hañ ha keweriañ ar skeudennoù*” (§ 830).

Bremañ, an div frazenn a arzaelez e KIS-660, p. 217 a gavan ivez gwelladus.

En hini gentañ (l. 11) e 'm boa skrivet : “Evel ma reer stad eus (isl. ganit) kempouez al livioù el luc'h taolet war an traoù, ez eur degaset d'ober meiz war ur c'hempouez all [...]” ; tennañ a rez va evezh war ur forc'hellegezh, rak n'eo ket stadañ hepken kempouez al livioù a reer met, ouzhpenn se, plediñ d' e gemmañ diouzh an amkan divizet. Dikoc'h e ve enta skrivañ : “Evel ma tamanter da gempouez al livioù [...]”.

En eil (ll. 18-19) e oa va maladur : “Evit dibab ul livrizhenn liv avat e ranker derc'hel stad dik eus (isl. ganit) mentel al livioù el luc'h ma filmer [...]” Kinnig a rez skrivañ kentoc'h : “derc'hel kont dik eus, pa 'z eus kel a vuzulioù dres !” A-zioc'h e 'm eus displeget pegen bresk e kaven ar geveneped etre *kont* "jedoniell" ha *stad* "kantaezel". Darev on koulskoude da zegemer da ginnigadenn — oc'h anzav ez eo marteze un dilerc'h glanyezhelour a reas din kavout gwell *stad* eget *kont* (hep teurel meiz e oa amprestoù eus an daou rumm troiennoù m'o c'haver !) Un diskoulm all a c'haller klask ivez. Da skouer : “Evit dibab ul livrizhenn liv avat e ranker desellout dik mentel al livioù el luc'h ma filmer [...]”.